I sag 275/81

angående en anmodning, som Centrale Raad van Beroep, Utrecht, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

G. F. KOKS, Boxtel,

mod

RAAD VAN ARBEID, 's-Hertogenbosch,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 12, stk. 1, i Rådets forordning nr. 3/58 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere, og af artikel 13, stk. 2, litra a), i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet,

har

DOMSTOLEN (anden afdeling)

sammensat af afdelingsformanden O. Due, dommerne A. Chloros og F. Grévisse,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt de indlæg, der er indgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

Som det fremgår af forelæggelseskendelsen, har appellanten i hovedsagen, G. F. Koks, som er født den 13. januar

1911 og nederlandsk statsborger, arbejdet i Nederlandene fra 1926 til 1959, hovedsagelig som vejbygningsarbejder. Fra 3. september 1959 til 8. august 1969 var han beskæftiget i Forbundsrepublikken Tyskland med samme slags arbejde, og han blev medlem af den tyske »Rentenversicherung« i december 1959.

Fra 8. august 1969 var Koks på ny beskæftiget i Nederlandene. Hans arbejdsforhold i Tyskland, hvorunder han samtidig betalte bidrag til den tyske sociale sikringsordning, bestod imidlertid indtil 20. august 1969.

Den 1. december 1969 blev han uarbejdsdygtig og modtog derfor uarbejdsdygtighedsydelser fra tysk såvel som fra nederlandsk side.

Hans ægtefælle, som er født den 2. januar 1912 og nederlandsk statsborger, arbejdede i Nederlandene fra 10. september 1962 til og med den 12. marts 1971.

Den 6. oktober 1975 indgav Koks ansøgning om alderspension i henhold til Nederlandse algemene Ouderdomswet (Den nederlandske lov om almindelig alderdomsforsikring, herefter benævnt AOW).

I henhold til AOW's bestemmelser modtager den (ugifte) berettigede fra det fyldte 65. år i princippet en fuld ydelse, i hvilken der dog i henhold til AOW's artikel 10, stk. 1, i begyndelsen og litra a), foretages et fradrag på 2 % for hvert kalenderår, i hvilket den berettigede efter det fyldte 15. år, men før det fyldte 65. år ikke har været forsikret. De ikkeforsikrede kalenderår eller dele af kalenderår sammentælles, og den resterende del af et kalenderår lades ude af betragtning ved fradraget i henhold til social- og sundhedsministerens bekendtgørelse af 17. juni 1957, som er udstedt i henhold til AOW's artikel 10, stk. 6, nu stk. 5. Hvis der er tale om et ægtepar, har oftest kun manden i henhold til AOW's artikel 7 ret til en alderspension, når han fylder 65 år, i princippet lig med et socialt minimum for gifte. I dette tilfælde andrager fradraget 1 % for hvert år, i hvilket manden ikke har været forsikret, og 1 % for hvert år, i hvilket hustruen ikke har været forsikret, i henhold til AOW's artikel 10, stk. 2, i begyndelsen og litra 1e, a) og b).

Endvidere er der ved denne lov indført fiktive forsikringsår for perioden før 1. januar 1957, lovens ikrafttrædelsesdato. Under visse betingelser anses personer, som før 1. januar 1957 er fyldt 15 år, men endnu ikke 65 år, for at have været forsikret i perioden mellem det fyldte 15. år og 1. januar 1957, jfr. lovens artikler 43 og 44.

Såvel appellanten i hovedsagen, Koks, som hans hustru opfylder betingelserne for (fuld) tilkendelse af de fiktive forsikringsår før 1. januar 1957.

Det er altså kun for årene efter 1. januar 1957, at der opstår et spørgsmål om, i hvilke perioder de ikke har været forsikret i henhold til AOW.

Ifølge artikel 2, stk. 1, i begyndelsen og litra a), i Koninklijk Besluit (kongelig anordning) af 18. oktober 1968 om fastsættelse af nærmere bestemmelser, jfr. AOW's artikel 6, stk. 2 og 3, om udvidelse og begrænsning af kredsen af forsikrede, anses som ikke-forsikret »en i Nederlandene bosat person, som arbejder som lønmodtager uden for riget og i anledning af dette arbejde i kraft af lovgivningen i det land, hvor han

arbejder, er forsikret med hensyn til ydelser i anledning af alderdom og død samt med hensyn til børnetilskud«.

De kongelige anordninger, der går forud for ovennævnte kongelige anordning, indeholder tilsvarende bestemmelser.

Ifølge Centrale Raad van Beroep's praksis fortolkes disse bestemmelser således, at den berettigede anses for ikke at være forsikret i henhold til AOW i de fulde (kalender)-måneder, hvor han har været forsikret i et andet land. Følgelig må appellanten i hovedsagen anses for ikke at have været forsikret i henhold til AOW i perioden fra 1. december 1959 til 1. september 1969, dvs. de fulde måneder, i hvilke han har været forsikret i henhold til den tyske ordning, nemlig 9 år og 9 måneder.

Ifølge artikel 2, stk. 1, i begyndelsen og litra i), i ovennævnte kongelige anordning af 18. oktober 1868 og tilsvarende bestemmelser i tidligere kongelige anordninger anses i øvrigt som ikke-forsikret i henhold til AOW »den i riget boende gifte kvinde, hvis ægtefælle ikke er forsikret i henhold til dette stykkes litra a), b), c), d), e), f), g) eller h)«.

Det følger heraf, at Koks' ægtefælle ikke anses for forsikret i henhold til nederlandsk lovgivning i samme periode som sin mand.

Da hun imidlertid har arbejdet i Nederlandene fra 10. september 1962 til og med 12. marts 1971, må hun, forudsat at hun er arbejdstager i den i forordningerne på området for social sikring forudsatte betydning, i henhold til artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 3/58 anses for forsikret i henhold til AOW fra 10. september 1962 til 1. september 1969. Hun anses da kun for ikke at have været forsikret i perioden fra 1. september 1959 til 10. september 1962, hvilket medfører, at fradragsprocenten ikke andrager 9 % — lig med hendes mands fradragsprocent — men 2 %.

I sagen mellem Koks og Raad van Arbeid har Centrale Raad van Beroep antaget, at selv om Domstolens praksis, som den fremgår af dens dom af 24. april 1980 (Coonan, sag 110/79, Sml., s. 1445) går ud på, at det tilkommer hver medlemsstats lovgivning at fastsætte de betingelser, hvorunder der opstår ret eller pligt til at være tilsluttet en social sikringsordning eller en bestemt gren af en sådan ordning, kan man i dette tilfælde have en anden opfattelse, da der her er tale om fællesskabsretlige og nationalretlige bestemmelser, som har til formål indbyrdes at afgrænse nationale sociale sikringsordningerns gyldighedsområde.

I denne sammenhæng og for at få afklaret spørgsmålet om en konflikt mellem fællesskabsbestemmelserne og de nationale bestemmelser om afgrænsning af nationale sociale sikringsordningers anvendelsesområde har Centrale Raad von Beroep stillet Domstolen følgende spørgsmål:

»Skal de bestemmelser, hvorefter en arbejdstager, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er omfattet af lovgivningen i denne medlemsstat (jfr. artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 3/58 og artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71) fortolkes således, at en national bestemmelse i en medlemsstat er uforenelig hermed, for så vidt denne

bestemmer, at en i denne medlemsstat bosat gift kvinde (som er arbejdstager i den i forordning nr. 3/58 og forordning nr. 1408/71 forudsatte betydning), hvis ægtefælle ikke er alderspensionsforsikret, fordi han er alderspensionsforsikret i henhold til lovfæstet ordning i en anden medlemsstat, heller ikke selv er alderspensionsforsikret, end ikke, hvis hun har boet på den førstnævnte medlemsstats område og der har udført arbejde som lønmodtager?«

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 19. oktober 1981.

Ved kendelse af 24. marts 1982 har Domstolen konstateret, at ingen medlemsstat og ingen af de institutioner, der er parter i sagen, har anmodet om, at sagen skal afgøres af den samlede Domstol, og har derfor henvist sagen til anden afdeling i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af indstævnte i hovedsagen Raad van Arbeid ved dets præsident A. P. A. Riemen og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved J. Amphoux som befuldmægtiget, bistået af Auke Haagsma.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen (anden afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Den har imidlertid opfordret Raad van Arbeid til inden den 23. april 1982 mundtligt, såfremt det er repræsenteret under den mundtlige forhandling, og i modsat fald skriftligt at meddele Domstolen, om ægtefællen til appellanten i hovedsagen har betalt bidrag i henhold til AOW for sin beskæftigelsesperiode fra 10. september 1982 til og med 12. marts 1971.

Dette spørgsmål er blevet besvaret inden for den givne frist.

II — Skriftlige indlæg indgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen

1. *Raad van Arbeid* har bemærket, at lovgiver med indførelsen af AOW har haft til hensigt at indføre en alderspensionsforsikring for hele befolkningen, dvs. for alle bosatte i landet.

Raad van Arbeid har anført, at man imidlertid har anset det for nødvendigt ligeledes i forsikringsordningen at indbefatte personer, som ikke er bosatte, men som udfører lønnet arbejde i Nederlandene, og at en lønmodtager således ifølge en på internationalt plan almindeligt anerkendt regel er forsikret i henhold til lovgivningen i det land, hvor han arbejder. Raad van Arbeid har tilføjet, at denne regel endvidere har bevirket, at de i Nederlandene bosatte personer, som udøver lønnet arbejde i et andet land og i den anledning er forsikret i dette land, udelukkes fra den almindelige alderspensionsforsikring, og at en berørt persons ægtefælle i dette tilfælde ligeledes er udelukket fra forsikringen. Den nederlandske lovgiver har ment, at de pågældende arbejdstagere er fuldt ud dækket, såvel for deres eget vedkommende som for medlemmer af deres familie, af lovgivningen i det land, hvor de udfører deres arbejde.

Endvidere har Raad van Arbeid understreget, at den nederlandske lovgiver har ment, at en hustru til en person, der ikke er bosat i Nederlandene, men som

arbejder der, og som derfor er forsikret i henhold til AOW, kun kan erhverve parallelle rettigheder i henhold til den almindelige nederlandske alderdomsforsikring, såfremt der er indgået en konvention med dette andet land. Raad van Arbeid har herved som eksempel henvist til forordning nr. 1408/71, bilag V, J 2, c og e.

Raad van Arbeid har meddelt, at på grundlag af Rådet for De europæiske Fællesskabers direktiv af 19. december 1978 (EFT L 6 af 10. 1. 1979, s. 24) om gradvis gennemførelse af princippet om lige behandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring forberedes der i øjeblikket de nødvendige foranstaltninger til ændring af AOW i retning af afskaffelse af ulige behandling af mænd og kvinder.

Raad van Arbeid mener, at en bestemmelse, hvorefter den hustru, som er bosat og udfører lønnet arbejde i Nederlandene, samtidigt med sin mand, som ligeledes er bosat i Nederlandene og arbejder i en anden medlemsstat, er omfattet af sidstnævnte medlemsstats lovgivning om social sikring i kraft af den virksomhed, som manden udfører der, ikke er uforenelig med artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 3/58 eller med artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71.

Uden endnu at komme ind på, hvad begrebet »finder anvendelse« nøjagtigt betyder, har Raad van Arbeid anført, at udelukkelsen af den gifte kvinde hverken er knyttet til hendes bopælssted og arbejdssted eller til det sted, hvor hendes arbejdsgiver er etableret, men til den omstændighed, at hendes ægtefælle udøver erhvervsmæssig beskæftigelse i et andet land, og i den anledning er forsikret og nødvendigvis må være omfattet af denne anden medlemsstats lovgivning for sit eget vedkommende og for sine familiemedlemmers vedkommende.

Hvis man måtte antage, at en kvinde under ovennævnte omstændigheder ikke kan udelukkes fra forsikringen i henhold til AOW, ville det ifølge Raad van Arbeid være særdeles vanskeligt at sikre gennemførelsen heraf, da AOW's ordning stadig består. I tilfælde af ægteskab er det som regel kun ægtemanden, der er forpligtet til at betale bidrag. Han er i princippet ene om at have ret til en pension, og dennes størrelse retter sig efter hans civilstand som gift.

Ifølge Raad van Arbeid er denne udelukkelse ikke i egentlig forstand en hindring for arbejdskraftens frie bevægelighed, jfr. EØF-traktatens artikel 3, litra c).

Til gengæld erkender Raad van Arbeid, at det må antages, at denne udelukkelse er i strid med princippet om ligebehandling, men henviser til, at det pågældende direktiv endnu ikke er blevet gennemført i den nederlandske lovgivning.

2. *Kommissionen* har i sit indlæg henvist til de faktiske omstændigheder, således som de fremgår af forelæggelseskendelsen, samt givet en fremstilling af den relevante nederlandske lovgivning, og har derefter gennemgået fællesskabsrettens bestemmelser.

Det er herved Kommissionens opfattelse, at artikel 4 i forordning nr. 3/58, hvorefter den sociale sikringsordning for vandrende arbejdstagere finder anvendelse »på arbejdstagere og dermed ligestillede personer, som er eller har været omfattet af lovgivningen i én eller flere af medlemsstaterne, og som er statsborgere i én af de nævnte stater eller er statsløse personer eller flygtninge bosat på en af medlemsstaternes territorium, samt på deres familiemedlemmer og efterladte«, og artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, som indeholder en tilsvarende bestemmelse, giver de nationale lovgivere frihed til at bestemme, hvilke personer der er omfattet af de

nationale ordninger og dermed af forordningen selv.

Den omstændighed, at forordning nr. 1408/71 indeholder en definition af udtrykket »arbejdstagere« i artikel 1, litra a), ændrer intet heri, da medlemsstaterne ligeledes stadig har kompetence til at bestemme, hvilke personer, der er tilsluttet de sociale sikringsordninger, ifølge hvilke de betragtes som arbejdstagere, og på hvilke betingelser. Kommissionen har henvist til, at Domstolen på disse punkter er nået til de samme resultater i sin dom af 24. april 1980 (sag 110/79, Coonan, Sml. 1980, s. 1445).

Kommissionen har bemærket, at de to pågældende forordninger i deres andet afsnit indeholder bestemmelser for, hvilken lovgivning der skal anvendes.

Den har henvist til artikel 12 i forordning nr. 3/58 og til artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, hvorefter en arbejdstager (eller dermed ligestillet person), der er beskæftiget på en medlemsstats område — bortset fra visse undtagelser, der ikke kommer i betragtning i dette tilfælde — er omfattet af denne stats lovgivning, selv om han er bosat på en anden medlemsstats område.

Endelig har Kommissionen henledt opmærksomheden på Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT L 6 af 10. 1. 1979, s. 24), som i henhold til artikel 3 finder anvendelse på lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod alderdom. Kommissionen har fremhævet den forpligtelse, der påhviler medlemsstaterne, til at efterkomme direktivet ved at afskaffe enhver bestemmelse, der strider mod det således indførte lighedsprincip, navnlig med hensyn til »anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse«.

Kommissionen mener derfor, at de nederlandske bestemmelser, hvorefter gifte kvinder, bortset fra undtagelser, navnlig i henhold til AOW, kun er sikret, hvis deres ægtefælle er sikret i henhold til samme lov, er i strid med det pågældende direktiv og skal ændres inden for en frist, som udløber den 22. december 1984, da direktivet er meddelt den 22. december 1978.

Imidlertid mener Kommissionen, at bestemmelserne om dobbeltydelser i anordningen om udvidelse og begrænsning af kredsen af forsikrede i henhold til nederlandsk lovgivning, som bevirker, at en gift kvinde, som bor og arbejder i Nederlandene, ikke er forsikret i henhold til AOW, hvis hendes mand arbejder i udlandet og er forsikret dér, ikke på nuværende tidspunkt er i strid med fællesskabsretten.

Den har henvist til Domstolens dom i sag 110/79, Coonan, hvorefter det tilkommer medlemsstaternes lovgivere at fastsætte de betingelser, hvorunder der opstår en ret eller en forpligtelse til at tilslutte sig en social sikringsordning eller en særlig gren af en sådan ordning.

Den har i øvrigt anført, at det i dette tilfælde skal afgøres på grundlag af artikel 12 i forordning nr. 3/58 og artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71, hvilken lovgivning der skal finde anvendelse.

Følgelig er det med rette, at Koks i henhold til den gældende nederlandske lovgivning er omfattet af lovgivningen i den stat, på hvis område han arbejdede.

Det samme gælder for hans hustru, som i henhold til artikel 12 i forordning nr. 3/58 var omfattet af den nederlandske lovgivning i det tidsrum, hvor hun arbejdede i Nederlandene, nemlig fra 10. september 1962 til 12. marts 1971, således at det, for at besvare spørgsmålet, om hun faktisk var forsikret i denne periode, må undersøges, om hun opfyldte de i denne lovgivning stillede betingelser, hvilket ikke er tilfældet, fordi hendes ægtefælle arbejdede og var forsikret i Tyskland i den pågældende periode.

Under disse omstændigheder overskrider den nederlandske lovgivning ifølge Kommissionen ingen af de i fællesskabsrettens bestemmelser fastsatte grænser for, hvilke vilkår, der kan fastsættes for tilslutning til den nederlandske sociale sikringsordning.

Denne lovgivning er hverken i strid med forbudet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet eller med bestemmelserne i andet afsnit i forordningerne nr. 3/58 og 1408/71, fordi den indeholder en bestemmelse, hvorefter ikke denne lovgivning selv, men en anden medlemsstats lovgivning finder anvendelse. Den er heller ikke i strid med forbudet mod forskelsbehandling på grundlag af køn, som blev indført ved direktiv 79/71/EØF, fordi fristen for gennemførelsen af dette direktiv endnu ikke er udløbet.

Følgelig er det Kommissionens opfattelse, at da den pågældende nederlandske lovgivning har som eneste formål at fastsætte vilkårene for tilslutning til den nationale sikringsordning, har den ikke samme genstand som andet afsnit i fællesskabsforordningerne nr. 3/58 og 1408/71, og da den ikke overskrider grænser, som er fastsat i nogen fællesskabsretlig bestemmelse, kan den ikke anses for at være i strid med fællesskabsretten.

Kommissionen har derfor foreslået, at det spørgsmål, som Centrale Raad van Beroep har stillet Domstolen besvares således:

1. Rådets forordning nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere, navnlig dens artikler 4, 8, 12 og 13, samt forordning nr. 1408/71, navnlig dens artikler 1, litra a), 3, 13 og 14, skal fortolkes således, at det tilkommer hver medlemsstat i sin lovgivning at fastsætte vilkårene for retten eller forpligtelsen til at blive tilsluttet en social sikringsordning, forudsat der herved ikke diskrimineres mellem statens egne borgere og andre medlemsstaters borgere, og forudsat der ikke er tale om uforenelighed med nogen af fællesskabsrettens bestemmelser.

2. Indtil udløbet af den frist, der er fastsat i artikel 8 i Rådets direktiv 97/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring, er en bestemmelse i en medlemsstats lovgivning, hvorefter en gift kvinde, som er bosat i denne medlemsstat, ikke er alderspensionsforsikret, hvis hendes mand ikke er det i denne stat, ikke uforenelig med ovennævnte bestemmelser.

III — Svar på det af Domstolen stillede spørgsmål

Det fremgår af Raad van Arbeid's svar på det af Domstolen stillede spørgsmål, at Raad van Arbeid den 5. februar 1976 af fru Koks' daværende arbejdsgiver fik besked om, at hun havde været ansat hos ham fra den 15. september 1962 til og med den 12. marts 1971.

Med hensyn til spørgsmålet om eventuelle indeholdelser i hendes løn i medfør af AOW/AWW, anmodede hendes arbejdsgiver Raad van Arbeid om at sætte sig i forbindelse med inspektoratet for direkte bidrag i Hertogenbosch, eftersom det praktisk talt var umuligt for arbejdsgiveren at give de ønskede oplysninger på grundlag af sine egne optegnelser, da det pågældende tidsrum (den periode, hvor hr. Koks arbejdede i Tyskland, dvs. 3. 9. 1959-20. 9. 1969) allerede lå langt tilbage.

Raad van Arbeid satte sig herefter i forbindelse med denne myndighed, som den 1. april s.å. gav følgende oplysninger:

»Som svar på Deres skrivelse af 16. februar 1976, afdeling RU/AOW/H, ref. nr. HT.86574/6, skal jeg meddele følgende:

Om de perioder, der ligger forud for den 1. januar 1967, kan der ikke længere gives oplysninger, idet G. F. Koks og hans hustru ikke var forsikrede. Henset til de mindre berigtigelser, som er foretaget af afdelingen 'Beperkte Registratie' (delvis tilslutning) under Sociale Verzekeringsbank, kan det uden videre antages, at hr. og fru Koks ikke var forsikret her i landet i tidsrummet 1. 1. 1963-31. 12. 1966 som bidragydende. Fra 1. januar 1967 til 20. september 1969 var ingen af ægtefællerne forsikret. Hr. Koks fik tilbagebetalt de bidrag, der var indeholdt i hans hustrus løn. De tilbagebetalte beløb andrager følgende: for perioden 1. januar 1967-31. december 1967: 239 HFL; for perioden 1. januar 1968-31. december 1968: 294 HFL; og for perioden 1. januar 1969-20. september 1969: 58 HFL; tilbagebetalingen blev gennemført ved nedsættelse af de bidrag, hr. Koks skulle betale.

I 1969 blev hr. Koks anmodet om at indbetale et forholdsmæssigt beregnet bidrag.

I perioden fra 20. september 1969 til d.d. har hr. og fru Koks været forsikret her i landet som bidragydende. Det er ikke muligt at efterprøve, hvorvidt de bidrag i henhold til AOW/AWW, der blev indeholdt i lønnen i tidsrummet forud for den 1. januar 1967, er blevet tilbagebetalt.

Jeg håber, at ovennævnte oplysninger er fyldestgørende.«

I forbindelse med det stillede spørgsmål har Raad van Arbeid i øvrigt gjort opmærksom på, at man ikke bevidst ville have rejst denne side af spørgsmålet, hvis der ikke havde været tale om tilbagebetaling af bidrag.

Raad van Arbeid anfører her, at Centrale Raad van Beroep, Utrecht, nemlig har meddelt, at det er uden betydning for svaret på spørgsmålet om, hvorvidt en person skal anses for forsikret, om der er betalt bidrag eller ej.

Ifølge Raad van Arbeid er forholdet ikke desto mindre det, at såfremt det viser sig, at der er betalt bidrag med urette, drager Sociale Verzekeringsbank, Amsterdam, i givet fald omsorg for, at de således indbetalte bidrag betragtes som frivillige bidrag, med alle de heraf følgende retsvirkninger med hensyn til den pension, der tilkommer den pågældende.

IV — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 6. maj 1982 er der afgivet mundtligt indlæg af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved advokat A. Haagsma.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 17. juni 1982.

Præmisser

1 Ved kendelse af 29. september 1981, indgået til Domstolen den 19. oktober s.å., har Centrale Raad van Beroep i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 12, stk. 1, i Rådets forordning nr. 3/58 af 25. september 1958 om social sikring af vandrende arbejdstagere (JO 1958, s. 561) og af artikel 13, stk. 2, litra a), i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971 II, s. 366), med henblik på at kunne afgøre, om visse bestemmelser i den nederlandske pensionslovgivning er forenelige med fællesskabsretten.

2 Spørgsmålet er stillet under en sag mellem Raad van Arbeid, Hertogenbosch, og en nederlandsk statsborger (sagsøgeren i hovedsagen), hvis pension er blevet nedsat i medfør af den nederlandske lovgivning.

3 Sagsøgeren i hovedsagen arbejdede i Nederlandene fra 1926 til 1959, hovedsageligt ved vejbyggeri. Fra 3. september 1959 til 8. august 1969 var han beskæftiget ved samme slags arbejde i Forbundsrepublikken Tyskland. Fra 8. august 1969 var han påny beskæftiget i Nederlandene i 4 måneder, indtil han blev erklæret uarbejdsdygtig. Han modtog herefter uarbejdsdygtighedsydelser fra såvel tysk som nederlandsk side. Hans ægtefælle, der ligeledes er nederlandsk statsborger, arbejdede i Nederlandene fra 1962 til 1971.

4 I 1976, da sagsøgeren blev 65 år, fik han tilkendt alderspension, men beløbet var nedsat med 18 % i henhold til den nederlandske lovgivning.

5 I henhold til gældende nederlandsk lovgivning (Algemene Ouderdomswet af 31. maj 1956) (den nederlandske lov om almindelig alderdomsforsikring med gennemførelsesbestemmelser) ydes der i princippet alderspension til de forsikrede fra det fyldte 65 år. Som forsikrede anses navnlig personer, der er bosat i Nederlandene, men ikke personer, der har bopæl i Nederlandene, men som i kraft af en arbejdsaftale er omfattet af og af den grund forsikret i medfør af et andet lands lovbestemmelser. Tilsvarende anses gifte kvinder, der bor i Nederlandene, ikke som forsikrede, når ægtefællen ikke er forsikret i medfør af nederlandske lovbestemmelser. Principielt er gifte kvinder således ikke i sig selv berettiget til en alderspension. Til gengæld er pensionen for en gift mand højere end for en ugift. Endvidere foretages et fradrag på 1 % for hvert hele kalenderår, i hvilket den gifte mandlige berettigede ikke har været forsikret mellem sit 15. og 65. år. Samme fradrag foretages for den berettigedes hustru for hvert kalenderår i det samme åremål af hendes liv, hvor hun ikke har været forsikret.

6 I medfør af disse bestemmelser blev sagsøgerens pension således nedsat med 2 gange 9 % af det samlede pensionsbeløb, dels på grund af de 9 år, hvor han var forsikret i Forbundsrepublikken Tyskland, dels fordi hans hustru ikke var forsikret i den samme periode.

7 Da der blev rejst tvivl om, hvorvidt de pågældende bestemmelser er forenelige med fællesskabsretten, og navnlig med forordningerne nr. 3/58 og 1408/71, har Centrale Raad van Beroep udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal de bestemmelser, hvorefter en arbejdstager, der er beskæftiget på en medlemsstats område, er omfattet af lovgivningen i denne medlemsstat (jfr. artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 3/58 og artikel 13, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71) fortolkes således, at en national bestemmelse i en medlemsstat er uforenelig hermed, for så vidt denne bestemmer, at en i denne medlemsstat bosat gift kvinde (som er arbejdstager i den i forordning nr. 3/58 og forordning nr. 1408/71 forudsatte betydning), hvis ægtefælle ikke er alderspensionsforsikret, fordi han er alderspensionsforsikret i henhold

til lovfæstet ordning i en anden medlemsstat, heller ikke selv er alderspensionsforsikret, end ikke, hvis hun har boet på den førstnævnte medlemsstats område og der har udført arbejde som lønmodtager?«

8 Det bør bemærkes, at såvel artikel 12 i forordning nr. 3/58 som artikel 13, stk. 2, a), i forordning nr. 1408/71 i næsten identiske vendinger fastslår det princip, at en arbejdstager i hele sin erhvervsaktive periode er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område han er beskæftiget.

9 Imidlertid fastslog Domstolen allerede i sin dom af 24. april 1980 (Coonan, 110/79, Sml., s. 1445), at det tilkommer den enkelte medlemsstat i sin lovgivning at fastsætte betingelserne vedrørende retten eller pligten til at blive tilsluttet en social sikringsordning eller en bestemt gren af en sådan ordning.

10 Det bør dog understreges, at selv om medlemsstaterne står frit ved deres løsning af spørgsmål i forbindelse med de sociale sikringsordninger, er de ikke desto mindre forpligtet til at overholde gældende fællesskabsretlige bestemmelser.

11 Bortset fra Rådets direktiv 79/7 af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT L 6, s. 24), som giver medlemsstaterne en frist på 6 år til at gennemføre de nødvendige bestemmelser, er ingen fællesskabsretlig regel til hinder for, at medlemsstaterne gør den ene ægtefælles ret til at være omfattet af en social sikringsordning betinget af, at den anden ægtefælle er tilsluttet den samme ordning.

12 På fællesskabsrettens nuværende stade er en bestemmelse i en medlemsstats lovgivning om, at en gift kvinde, der er bosat i den pågældende medlemsstat, og hvis ægtefælle ikke er alderspensionsforsikret, fordi han er alderspensionsforsikret i henhold til en lovfæstet ordning i en anden medlemsstat, heller ikke selv er alderspensionsforsikret, selv om hun har haft bopæl på

førstnævnte medlemsstats område og dér har udført arbejde som lønmodtager, ikke uforenelig med gældende fællesskabsret.

Sagens omkostninger

13 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (anden afdeling)

vedrørende det spørgsmål, som er forelagt den af Centrale Raad van Beroep ved kendelse af 29. september 1981, for ret:

En national bestemmelse i en medlemsstat, hvorefter en i denne medlemsstat bosat gift kvinde, hvis ægtefælle ikke er alderspensionsforsikret, fordi han er alderspensionsforsikret i henhold til en lovfæstet ordning i en anden medlemsstat, heller ikke selv er alderspensionsforsikret, selv om hun har boet på førstnævnte medlemsstats område og der har udført arbejde som lønmodtager, er ikke uforenelig med gældende fællesskabsret.

Due Chloros Grévisse

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 23. september 1982.

Justitssekretæren
efter bemyndigelse

H. A. Rühl
Ekspeditionssekretær

O. Due
Formand for anden afdeling